

TALE

10. december 2015

Beskæftigelsesministerens tale til lukket samråd om
Strandby-ulykken – spørgsmål H, I, J og L

J.nr.

SBT/sbi

Samrådet behandler fire spørgsmål, der er stillet i forbindelse med Arbejdstilsynets sagsbehandling af en konkret ulykke.

Spørgsmål

Samrådsspørgsmål H

Ministeren bedes redegøre for sagen vedrørende dødsulykken på Strandby Havn i august 2014 og herunder navnlig for Arbejdstilsynets behandling af sagen. Der henvises bl.a. til <http://www.dodsulykker.dk/nyheder/2015-11-13-doden-i-lasten.html>

Samrådsspørgsmål I

Hvilke konsekvenser har det haft for de to personer, der har pådraget sig en hjerneskade, efter dødsulykken på Strandby Havn, at Arbejdstilsynet har henlagt sagen med den begrundelse, at der er nære familiære relationer mellem de omkomne og de tilskadekomne?

Samrådsspørgsmål J

Får sagen om dødsulykken på Strandby Havn ministeren til at overveje at ændre praksis, så alle sager – uanset om der er familiære relationer mellem de involverede eller ej - bliver undersøgt og færdigbehandlet evt. med placering af et erstatningsansvar?

Samrådsspørgsmål L

Med baggrund i ulykken på Strandby Havn i august 2014 i forbindelse med læsning af skidtfisk, hvor 2 personer omkom, og 2 personer blev hjerneskadet, bedes ministeren oplyse om Arbejdstilsynets praksis i forbindelse med familierelaterede arbejdsulykker.

Svar

- Tak for invitationen til dette samråd. Jeg vil indledningsvist sige, at der er tale om en meget alvorlig og også dybt tragisk ulykke, hvor der er omkommet to personer og en anden person har fået alvorlige skader. Derudover har Arbejdstilsynet undersøgt, om alvorlige skader på endnu en person, altså en fjerde, kan knyttes til ulykken.
- Sager som denne, der har så store menneskelige omkostninger, gør indtryk på os alle – og det er også derfor, at vi er her i dag. Jeg synes det er godt, jeg får mulighed for at redegøre for sagen og besvare de spørgsmål, som er stillet til dette samråd.
- Jeg vil gerne henvise til mine besvarelser af BEU alm. del spørgsmål 97 og 112 – 117, som er oversendt til udvalget forud for dagens samråd.
- Inden jeg begiver mig ud i at svare på de konkrete spørgsmål, vil jeg gerne indlede med at redegøre for de overordnede principper for, hvornår arbejdsgiveren har et arbejdsmiljøretligt ansvar, og hvornår arbejdsgiveren har et strafferetligt ansvar.
- I forhold til placeringen af et *arbejdsmiljøretligt* ansvar er det arbejdsgiverens opgave at sikre, at arbejdet udføres sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt. Det betyder, at arbejdsgiveren som udgangspunkt er ansvarlig, hvis en ansat overtræder arbejdsmiljøloven. I disse tilfælde får arbejdsgiveren en arbejdsmiljøreaktion fra Arbejdstilsynet, dvs. et påbud, strakspåbud eller forbud.

- Det er dog ikke det samme som, at arbejdsgiveren er *strafferetligt* ansvarlig for de ansattes overtrædelser. Der er en række strafferetlige betingelser, der skal være opfyldt, før en arbejdsgiver kan få en bøde for en ansats overtrædelser.
 - Bl.a. skal der være sket en overtrædelse af klare og velkendte regler, hvor der er en dokumenteret risiko for arbejdsulykker eller sundhedsskadelig påvirkning.
 - Endvidere er det en betingelse for straf, at overtrædelsen er begået af en eller flere personer, der er tilknyttet virksomheden – fx ansatte, arbejdsledere eller virksomhedsledere.
 - Det er en betingelse, at arbejdsgiveren selv eller en ansat har handlet forsætligt eller uagtsomt.
 - Og så skal der være bevis for overtrædelsen.

Så alt i alt en langt tungere bedømmelse end ved placering af et arbejdsmiljømæssigt ansvar.

Der er altså tale om to forskellige vurderinger med to forskellige sæt betingelser, der skal være opfyldt, for at arbejdsgiveren er henholdsvis arbejdsmiljøretligt ansvarlig og strafferetligt ansvarlig.

Svar på spørgsmål H

- I det først spørgsmål (H) bliver jeg bedt om at redegøre for dødsulykken på Strandby Havn, herunder navnlig for Arbejdstilsynets sagsbehandling af sagen.
- Hertil kan jeg oplyse, at ulykken skete om natten mellem den 4. og 5. august 2014 i forbindelse med lodsning af fisk fra en kutter i Strandby Havn i Nordjylland. Lodsningen foregik ved, at en pumpe pumpede fisk op fra kutterens

lastrum og ind i en lastbil, der stod på kajen. Arbejdet i lastrummet blev udført af en fiskeskipper og hans nevø, der befandt sig ombord på kutteren, og styrede pumpen i den ende, og så en pumpemand, der stod på kajen og styrede pumpen på land.

- Under arbejdet blev der frigivet giftige dampe i lastrummet, som medførte, at de to fiskere faldt livløse om og senere blev erklæret for døde.
- Ulykken blev overværet af pumpemanden, som stod på kajen og betjente pumpen til lastbilen. Han tilkaldte hjælp og forsøgte herefter at redde de to fiskere i lastrummet. Men pumpemanden indåndede selv de giftige dampe i lastrummet og blev efterfølgende hjerneskadet.
- Arbejdstilsynet har herudover behandlet en sag, hvor en indsatsleder fik et ildebefindende i forbindelse med en debriefing efter ulykken og senere på hospitalet fik konstateret en blodprop i hjernen.
- Jeg er også blevet bedt om at redegøre for Arbejdstilsynets sagsbehandling i sagen. I den forbindelse er det vigtigt at notere sig, at selvom der er tale om ét hændelsesforløb, så er der reelt tale om tre forskellige sager. De tre sagsforløb vil jeg ridse op nu.

Fiskerivirksomheden P/R Susanne H

- Kutteren, som ulykken skete på, er ejet af virksomheden P/R Susanne H, og den er ejet af en far og en søn. Det var den ene ejer, faren, og hans nevø, der døde ombord på kutteren.
- Arbejdstilsynet blev kaldt til stedet, efter at ulykken blev konstateret, og Arbejdstilsynet afgav et strakspåbud til virksomheden, som ejer fiskekutteren, om at sikre, at faren for kvælning i lastrum under losning af fisk er effektivt fo-

rebygget. Arbejdstilsynet begrundede påbuddet med, at der ved temperaturer over 0 grader Celsius sker en delvis forrådnelse af fiskelasten. Herved dannes kuldioxid, svovlbrinte og andre giftige luftarter, som alle fortrænger den lettere almindelige luft. Det medfører risiko for kvælning som følge af iltmangel.

- Arbejdstilsynet har således i forhold til *den arbejdsmiljøretlige sagsbehandling* efter ulykken afgivet et strakspåbud til fiskerivirksomheden P/R Susanne H om at sikre, at faren for kvælning i lastrum under losning af fisk er effektivt forebygget. Dermed har Arbejdstilsynet placeret et arbejdsmiljøretligt ansvar for ulykken hos den virksomhed, der ejer fiskekutteren. Arbejdstilsynet har oplyst, at virksomheden har taget den pågældende kutter ud af brug. Herved betragter Arbejdstilsynet strakspåbuddet som efterkommet.
- I forhold til *den strafferetlige sagsbehandling* har Arbejdstilsynet indstillet til politiet, at straffesagen mod fiskerivirksomheden henlægges, da den tilbageværende ejer af virksomheden har mistet sin far og fætter ved ulykken. I sådanne sager, hvor den ansvarlige mister sine nærtstående, eller hvor disse kommer til skade, har Arbejdstilsynet praksis for at undlade at indstille til politiet, at der rejses en straffesag af hensyn til de personlige forhold, der gør sig gældende i sagen. Denne praksis vil jeg komme nærmere ind på senere.

Pumpevirksomheden fra Grenaa Lossekompani

- Virksomheden Grenaa Lossekompani er arbejdsgiver for den pumpemand, som stod på kajen og havde til opgave at styre den pumpe, der sugede fiskene op fra lastrummet og over i lastbilen.

- Arbejdstilsynet har her i forhold til *den arbejdsmiljøretlige behandling* af sagen givet et strakspåbud til Grenaa Lossekompagni om at sikre, at faren for kvælning er effektivt forebygget. Strakspåbuddet blev givet med det formål, at arbejdsgiveren fremadrettet skulle sørge for, at der ikke skete en gentagelse af den ansattes handlinger. Arbejdstilsynet har dermed placeret et arbejdsmiljøretligt ansvar for overtrædelsen.
- I forhold til *den strafferetlige sagsbehandling* er det sådan, at man som arbejdsgiver alene er ansvarlig for de handlinger, som ens ansatte udfører, der ligger inden for, hvad arbejdsgiveren må forvente, at den ansatte vil gøre på arbejdet. Det vil sige, at Grenaa Lossekompagni er ansvarlig for, at pumpemanden kan udføre det arbejde, han er sat til, sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt, herunder sikre, *at* han har det rette udstyr til rådighed, *at* udstyret er egnet til at udføre arbejdet, *at* pumpemanden er instrueret korrekt i at udføre arbejdet, og så skal arbejdsgiveren føre tilsyn med, at pumpemanden gør dette. Pumpemandens arbejdsgiver er dog ikke ansvarlig for pumpemandens adfærd, såfremt pumpemandens handlinger ligger uden for hans sædvanlige arbejdsområde. Det var ikke påregneligt for pumpemandens arbejdsgiver, at pumpemanden ville begive sig ud i en redningsaktion og derved udsætte sig selv for fare. Pumpevirksomheden har derfor ikke forsømt sit arbejdsgiveransvar på en måde, så arbejdsgiveren kan straffes for den overtrædelse, der blev begået ved ulykken, og Arbejdstilsynet har derfor undladt at indstille til politiet, at der rejses en straffesag.

Indsatslederen fra Falck

- Indsatslederen fra Falck deltog ikke i arbejdet med at bringe de tilskadekomne op fra lastrummet. Han tog et kig i lastrummet uden at gå ned i lastrummet, idet han med det

samme vurderede, at der skulle anvendes værnemidler. Selve bjærgningen af de tre personer fra lastrummet blev gennemført af reddere fra brandvæsnet, der var iført dragter med friskluftforsyning.

- Efter Arbejdsskadestyrelsens oplysninger, oplyste indsatslederen, at han umiddelbart efter at have kigget i lastrummet fik kvalme. Kvalmen tiltog under debriefingen flere timer senere og resulterede i kraftige opkastninger
- Ifølge de oplysninger, som Arbejdstilsynet og Arbejdsskadestyrelsen har om det lægelige forløb, fik indsatslederen det først rigtig dårligt under debriefingen på stationen midt om natten, hvor han begyndte at kaste kraftigt op. Det er den lægelige vurdering i Arbejdsskadestyrelsen og senere Ankestyrelsen, at opkastningerne ikke havde forårsaget blodprop.
- Det er således både Arbejdsskadestyrelsens og Ankestyrelsens vurdering, at der ikke er en sammenhæng mellem falckredderens arbejde ved ulykkesstedet og hans efterfølgende forværrede tilstand.
- I forhold til den arbejdsmiljøretlige sagsbehandling er det Arbejdstilsynets vurdering, at der i relation til Falck ikke er sket en overtrædelse af arbejdsmiljøloven, idet Arbejdstilsynet ikke kan påvise, at medarbejderen hos Falck har været udsat for giftige gasser eller andre påvirkninger, der kunne forårsage de symptomer, der blev konstateret efter redningsarbejdet.
- I forhold til *den strafferetlige sagsbehandling* er det Arbejdstilsynets vurdering, at der ikke er begået en strafferetlig overtrædelse fra Falcks side.

Samrådsspørgsmål I

I næste spørgsmål (I) bliver jeg bedt om at oplyse, hvilke konsekvenser det har haft for de to personer, der har pådraget sig en hjerneskade, efter dødsulykken på Strandby Havn, at Arbejdstilsynet har indstillet til, at sagen bliver henlagt med den begrundelse, at der er nære familiære relationer mellem de omkomne og de tilskadekomne.

- Jeg skal først oplyse, at den sag, Arbejdstilsynet har indstillet til politiet, blev henlagt med begrundelse i nære relationer, gælder de to fiskere, der omkom ombord på kutteren set i forhold til det arbejdsgiverforhold, der gælder i denne sag. Denne praksis har således ikke relation til sagerne vedrørende pumpemanden eller indsatslederen.
- Arbejdstilsynet har ikke fundet grund til at indstille til politiet, at der blev rejst straffesag i forhold til sagen om pumpemanden og Falck-redderen.
- Jeg kan herudover oplyse, at for de 2 personer, som har anmeldt og fået behandlet en arbejdsskadesag om hjerneskade i forlængelse af ulykken, har det principielt ingen betydning, om Arbejdstilsynet vælger at rejse en strafferetlig sag eller ej.
- Det er fordi, at på samme måde som i arbejdsmiljøloven, så er arbejdsgiveren *arbejdsskaderetligt ansvarlig* for de skader en medarbejder kan blive påført som led i sit arbejde. Det indgår ikke i vurderingen, om nogen kan bebrejdes skaden, heller ikke om der er konstateret en overtrædelse af arbejdsmiljøloven.
- For langt de fleste anerkendelser af arbejdsskader gælder det i øvrigt, at der ikke forud er afgivet påbud efter arbejdsmiljøloven eller har været rejst en straffesag.
- Det er heller ikke en nødvendig forudsætning i forhold til en mulig erstatning til de 2 personer efter erstatningsan-

svarsloven, at Arbejdstilsynet har afgivet påbud, eller at der er rejst en straffesag.

- Et eventuelt krav om supplerende erstatning efter erstatningsansvarsloven kan godt blive rejst, og vil ofte blive rejst, uden at der foreligger et påbud eller andet fra Arbejdstilsynet.

Besvarelse af spørgsmål L

- I spørgsmål L bliver jeg bedt om at oplyse om Arbejdstilsynets praksis i forbindelse med familierelaterede arbejdsulykker. I spørgsmål J bliver jeg bedt om at forholde mig til, om jeg vil ændre denne praksis. Jeg synes, det giver bedst mening at besvare disse to spørgsmål i denne rækkefølge, og jeg vil derfor først svare på spørgsmål L og give jer en beskrivelse af Arbejdstilsynets praksis. Så kommer jeg tilbage til spørgsmål J efterfølgende.
- Arbejdstilsynet har en langvarig praksis for at undlade at indstille til politiet, at der bliver rejst en straffesag mod en arbejdsgiver, der har været skyld i, at en nærtstående er kommet til skade eller er omkommet som følge af den påtalte arbejdsmiljøovertrædelse. Denne praksis har været omtalt i Arbejdstilsynets materiale siden 1988 og blev første gang nedskrevet i Arbejdstilsynets instruks for behandling af straffesager i 2001. Arbejdstilsynets praksis skal ses i lyset af principperne bag retsplejelovens regler på området.
- Jeg skal i den forbindelse oplyse, at Arbejdstilsynet indstiller til politiet, at sagen henlægges. Efterfølgende er det politiet, der formelt set træffer endelig beslutning om, hvorvidt sagen skal henlægges efter retsplejeloven.
- Som ”nærtstående” anser Arbejdstilsynet som udgangspunkt nærmeste familie, herunder svigerfamilie. Det er

dog altid en konkret vurdering, om relationen mellem den ansvarlige og den tilskadekomne kan betegnes som nær.

- Venner eller bekendte anses normalt ikke for nærtstående. Der kan dog i ganske særlige tilfælde foreligge konkrete oplysninger om et særligt nært forhold, som kan medføre, at Arbejdstilsynet efter en konkret vurdering undlader at rejse en straffesag, fx ved meget nært venskab med kollega gennem mange år. I disse ganske få tilfælde lægger Arbejdstilsynet vægt på, at der var tale om et særligt nært og langvarigt venskab, hvor det står klart, at de personlige omkostninger er lige så store som ved en familierelation.
- I løbet af de seneste fem år har Arbejdstilsynet indstillet til politiet, at sagen henlægges i 53 sager om ulykker, fordi der var tale om nærtstående relation mellem den ansvarlige og den tilskadekomne. Det vil sige, at Arbejdstilsynet i gennemsnit indstiller til politiet, at sagen henlægges i 10-11 sager om året af denne årsag.
- Af de 53 henlagte straffesager har 15 været dødsulykker. Det vil sige, at Arbejdstilsynet har indstillet til politiet, at sagen henlægges i gennemsnit tre straffesager om året, hvor der har været en familiemæssig relation mellem den ansvarlige og den afdøde.
- Af de 53 sager har 3 sager omhandlet en nær venskabelig relation, mens de resterende 50 sager har handlet om familierelation. Alle 3 sager om nære venskaber har været dødsulykker.
- Af de 53 henlagte straffesager omhandler 23 af sagerne ulykker i landbruget. 16 sager omhandler ulykker i bygge- og anlægsbranchen. De resterende 14 sager omhandler andre brancher, bl.a. industri, transport og autobranschen.
- Disse tal skal ses i relation til, at Arbejdstilsynet rejser omkring 1.000 sager om året for overtrædelse af arbejdsmiljølovgivningen.

Svar på spørgsmål J

- I spørgsmål J bliver jeg spurgt, om jeg vil overveje at ændre praksis, så alle sager – uanset om der er familiære relationer mellem de involverede eller ej – bliver undersøgt og færdigbehandlet, eventuelt med placering af et erstatningsansvar.
- Indledningsvis kan jeg oplyse, at Arbejdstilsynet altid undersøger alle arbejdsulykker – med eller uden dødelig udgang – til bunds. Dette gælder også i tilfælde, hvor det fra starten ligger fast, at der er en nær relation mellem de involverede i ulykken. Arbejdstilsynet undersøger altid sagen, indtil der er grundlag for at vurdere, om der skal gives en arbejdsmiljøreaktion til arbejdsgiveren. Og hvis det er tilfældet, vil Arbejdstilsynet træffe en afgørelse i form af påbud m.v.
- Det er alene den strafferetlige vurdering af sagen, som kan blive påvirket af, at nærtstående er involverede i sagen. Dette skyldes – som nævnt – at Arbejdstilsynet har en langvarig praksis for at undlade at indstille til politiet, at der rejses en straffesag af hensyn til de personlige forhold, der gør sig gældende i sagen.
- Det er vigtigt at holde sig for øje, at der ikke er noget krav i arbejdsskadesikringsloven om, at nogen skal være skyld i skaden, for at der kan blive udbetalt erstatning.
- Det betyder, at hvis den ansatte opfylder arbejdsskadesikringslovens betingelser om at være kommet til skade på grund af arbejdet, så har pågældende – eller de efterladte – ret til erstatning.

- Alle arbejdsgivere i Danmark er forpligtet til at sikre, at deres ansatte, eller disses efterladte, kan få erstatning, hvis en ansat kommer ud for en arbejdsskade.
- De ordinære erstatninger til de efterladte i form af overgangsbeløb og erstatning for tab af forsørger følger lovens almindelige regler om, at når skaden er omfattet af loven, vil de pårørende kunne få erstatning. Det har ingen betydning, om nogen direkte var skyld i dødsfaldet, eller om der er afgivet påbud eller rejst en straffesag.
- Der er dog en lille undtagelse til den generelle retsstilling. Det gælder den særlige godtgørelse, som blev indført i forbindelse med arbejdsskadereformen i 2004.
- Den særlige godtgørelse er en engangssum, der kan udbetales som kompensation for den krænkelse, som nærtstående og samboende familiemedlemmer oplever ved dødsfald under specielle omstændigheder i relation til arbejde. Godtgørelsen har fx været givet ved nogle af de ulykkelige tilfælde af drab, der er fundet sted i plejesektoren, eller i relation til drab på soldater i tjeneste i udlandet.
- Der er ikke tale om en generel regel om godtgørelse til de pårørende ved ethvert dødsfald knyttet til arbejdet, som nogen er skyld i. Denne godtgørelse bliver alene udbetalt, når dødsfaldet er sket under så specielle omstændigheder, at der er tale om en særlig følelsesmæssig belastning og krænkelse af de pårørende.
- Her vil Arbejdsskadestyrelsen i den sammenhæng bl.a. lægge vægt på, om der placeres et strafferetligt ansvar på grund af fortsæt eller grov uagtsomhed.
- Det er dog ikke altid en betingelse. Fx er der i en række tilfælde blevet udbetalt særlig godtgørelse til pårørende til soldater, der er blevet dræbt ved krigshandlinger i tjeneste i udlandet.

- Når Arbejdstilsynet følger princippet om, at undlade at rejse straffesager i tilfælde, hvor nærtstående er involveret i ulykken, er det ud fra hensynet til, at det allerede har haft meget store personlige omkostninger for den pågældende, at man har mistet et nært familiemedlem eller ven, eller at denne er kommet alvorligt til skade. Det er min opfattelse, at et sådan princip tager hensyn til den ulykkelige situation, som de pågældende personer står i.
- Denne praksis skal selvfølgelig ikke have den konsekvens, at det i helt særlige tilfælde kan få betydning for den særlige godtgørelse, der kan udbetales til nærtstående pårørende.
- Det skal heller ikke vanskeliggøre muligheden for at få en supplerende erstatning efter erstatningsansvarsloven i ulykkestilfælde uden dødsfald, hvor Arbejdstilsynet på samme måde har undladt at rejse straffesag på grund af hensynet til at der er tale om nærtstående.
- Jeg vil derfor gerne medvirke til at sikre, at de efterladte og ulykkesramte i denne type sager, bliver stillet bedst muligt i forhold til en eventuel erstatningssag.
- Jeg vil derfor bede Arbejdstilsynet om at indstille alle sager, der involverer nærtstående, til politiet. I Arbejdstilsynets indstilling i disse sager vil der fremover være en gennemgang af sagen samt Arbejdstilsynets vurdering af straffesagen. Og så vil det fremgå, at der er tale om en sag, der involverer nærtstående.
- Arbejdstilsynet har over for mig oplyst, at denne praksisændring kan ske administrativt. Og det vil jeg bede Arbejdstilsynet om at sikre er sket pr. 1. januar 2016.
- På den måde overlades det fuldt ud til politiet at træffe afgørelse i sagen, så der kan placeres et strafferetligt ansvar.
- Mange vil sikkert spørge, om denne praksisændring vil medføre, at de henlagte straffesager nu kan genoptages.

Til det kan jeg oplyse, at det er Arbejdstilsynets umiddelbare vurdering, at dette ikke vil være muligt.

- I de tilfælde, hvor Arbejdstilsynet tidligere har anmodet politiet og efterfølgende Statsadvokaten om at genoptage en afsluttet straffesag, er Arbejdstilsynets anmodning blevet afvist, idet betingelserne for genoptagelse ikke er opfyldt.
- Statsadvokaten har i den forbindelse anført, at sagen ikke kan genoptages strafferetligt bl.a. fordi:
 - At den pågældende virksomhed ikke var formelt sigtet i sagen, men burde have været det – og det kan man ikke rette op på bagudrettet.
 - At politiet har meddelt virksomheden, at politiet har indstillet efterforskningen.
 - At der ikke er kommet væsentlig nye beviser frem i sagen, hvilket er en betingelse for genoptagelse.
 - At det beror på en fornyet juridisk vurdering i Arbejdstilsynet, at sagen skulle genoptages.
 - At der er forløbet længere tid siden politiet traf afgørelse om ikke at foretage sig yderligere, hvilket har skabt en berettiget forventning hos den pågældende arbejdsgiver om, at sagen er afsluttet.
- Disse omstændigheder vil formentlig også være til stede ved de henlagte sager om nærtstående.
- Det vil derfor næppe være muligt at få disse sager genoptaget med henblik på at få at få placeret et strafansvar.
- Til sidst vil jeg oplyse, at udvalget vil få et skriftligt svar for så vidt angår Søfartsstyrelsens praksis i forhold til skibssyn og hvad Søfartsstyrelsen ved om den konkrete sag. Endvidere vil svaret også indeholde en beskrivelse af samspillet mellem Søfartsstyrelsen og Arbejdstilsynets regler. Det har ikke været muligt at få disse oplysninger

klar inden dagens samråd, hvorfor de oversendes til udvalget efterfølgende.